

บทคัดย่อ

ตลาดเอื้ออาทร คือ ตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าที่ผลิตได้โดยคนในชุมชนเอง ที่มีลักษณะในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแบ่งปันระหว่างคนในชุมชนชนบท ซึ่งเน้นถึงความปลอดภัยจากสินค้าชุมชนที่มีคุณภาพ ในราคาที่เหมาะสม แลกเปลี่ยนกันและกัน โดยไม่มุ่งผลกำไรเป็นหลัก แต่อยู่ภายใต้ความเอื้ออาทร และความเอื้ออาทรมีอยู่เป็นทุนเดิมในสังคมชนบทอยู่แล้ว ตลาดเอื้ออาทรมีประโยชน์ทางตรงคือ เกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมอาชีพด้วยความสุข มีสุขภาพจิตดีจากการมาร่วมทำกิจกรรมและพบปะพูดคุยกัน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มผู้ยากลำบากและกลุ่มชุมชนในพื้นที่ ประโยชน์ทางอ้อมคือ เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้แก่ครอบครัวของกลุ่มผู้ยากลำบากในลักษณะการพึ่งตนเอง

ตลาดเอื้ออาทร เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ยากลำบาก ที่ได้รับเงินสนับสนุนประเภทอาชีพ จากโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก กับกลุ่มอาชีพอื่นๆที่มีอยู่ในชุมชน กลุ่มชุมชนที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการ ในอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพและรูปแบบการตลาดเอื้ออาทร ใช้ระยะเวลาศึกษา 1 ปี 6 เดือน

ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาอาชีพของชุมชน มี 2 รูปแบบคือ การสนับสนุนโดยภาครัฐ และการรวมกลุ่มพึ่งพากันเอง ในส่วนของกระบวนการก่อเกิดรูปแบบการตลาดเอื้ออาทรมี 7 ขั้นตอน คือ

1) ประเมินสภาพการณ์กลุ่มอาชีพ กลไกตลาด 2) หาสาเหตุปัญหา 3) แนวทางแก้ไขปัญหา 4) ทดลองปฏิบัติตามแนวทาง 5) พัฒนาเสริมทักษะระบบการผลิต 6) สรุปผล 7) นำแนวคิดสู่การปฏิบัติ โดยมีลักษณะของตลาดเอื้ออาทรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น มีอยู่ 2 ลักษณะคือ 1) การกำหนดสถานที่หรือจุดขายสินค้าท้องถิ่นในตลาดสด 2) การบริการส่งสินค้าถึงร้านค้า

ในส่วนของการสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มผู้ยากลำบากนั้น มีเงื่อนไขที่ประกอบด้วย การพึ่งตนเอง และพึ่งพากันเอง การเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ความเป็นสถาบันครอบครัว การออม ภาวะผู้นำ การเป็นเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนา ในส่วนข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้คือ ภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุนตลาดชุมชนอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เป็นรูปธรรม ในระดับหมู่บ้านเองนั้น ควรมีการรวมเครือข่ายธุรกิจชุมชน เพื่อเป็นหนทางในการพึ่งตนเองและแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท

กล่าวโดยสรุป ตลาดเอื้ออาทรได้เกิดขึ้นจริง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เริ่มจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพของกลุ่มเป้าหมาย และนำไปสู่รูปแบบตลาดเอื้ออาทร ซึ่งประกอบด้วยสำนักของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ความร่วมมือจากคนในชุมชน การจัดการที่ดี ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ องค์กรปกครองท้องถิ่น ที่ชุมชนอื่นๆสามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปขยายผลในการพัฒนาได้